

Vladimir Dimitrievici

Fără Dumnezeu nici peste prag –

*duhovnici sârbi
ai veacului XX*

(Viața și învățăturile)

Volumul al II-lea

Traducere din limba sârbă:

Monahia Domnica Țalea

EDITURA EGUMENIȚĂ

2018

Cuprins

Monahul Mitrofan de la Hilandar, sluga Celui Nemărginit, Care locuiește în inimă	5
Despre Părintele Mitrofan	15
Amintiri despre Părintele Mitrofan	18
Discuții cu Părintele Mitrofan de la Hilandar	22
<i>Postul, spovedania și pocăința</i>	22
<i>Convorbire despre chemarea monahală și viețuirea în lume</i>	29
<i>Vița de vie a Sfântului Simeon „dă naștere” acum și în Serbia</i>	60
Schiarhimandritul Iulian (Knejevici), starețul sârb de la Mănăstirea Studenița	73
Predicile Părintelui Iulian	89
<i>Despre poporul sârb și viitorul său</i>	89
<i>Convorbire cu Părintele Iulian</i>	93
<i>Predică la Mănăstirea Sopoceani (Despre ecumenism, 2001)</i>	97
Părintele Sava, albina de la Ovcear	101
Predică la parastasul Părintelui Sava	110
Părintele Sava de la Ovcear	115
Învățăturile Părintelui Sava	121
Interviu cu Starețul Sava de la Mănăstirea Sretinie	163
Vlădica Daniil, propovăduitorul Cuvântului întrupat	193
Cuvântări și povățuiri	195

Respect pentru oameni și cărți

<i>Predică la hirotonie</i>	195
<i>Despre Vechiul și Noul Legământ</i>	200
<i>Despre Părintele Gheorghe Florovski</i>	204
<i>Convorbire cu Vlădica Daniil</i>	208
<i>Gândul s-a făcut Trup</i>	218
<i>Fiecare om este creat pentru viața veșnică</i>	234
<i>Despre lupta pentru credință astăzi</i>	239

Anexe la Patericul sârbesc 249

Călăuzirea duhovnicească

în mișcarea bogomolită	267
Iovan Saracevici. Întrebări și răspunsuri	268
Draghi Miletici. Întrebări și răspunsuri	315
Iovan Saracevici. Credința celor înțelepți și cea a celor neînțelepți	326
Întâlniri și amintiri	329
<i>Introducere</i>	329
<i>Despre Părintele Gheorghe (Vitkovici)</i>	330
<i>În vizită la Părintele Sava de la Mănăstirea Rukumia</i>	332
<i>Vizită la Părintele Gavriil</i>	333
<i>În vizită la Părintele Tadei</i>	337
<i>Amintiri despre Părintele Iulian</i>	340
<i>Întrevederea cu Părintele Agaton</i>	343
<i>Păturicile Părintelui Mitrofan</i>	345
Amintiri despre Părintele Sava	355
<i>Introducere</i>	355
<i>Prima întâlnire</i>	357
<i>Despre Părintele Gavriil</i>	359
<i>Despre acoperământul lui Dumnezeu asupra Părintelui Sava</i>	362
<i>Despre lupta pentru sufletul Părintelui Irineu</i>	364
<i>Părintele Sava și monarhia</i>	366

Respect pentru oameni și cărți

<i>Despre conducătorii poporului</i>	367
<i>Politețea</i>	368
<i>Despre înfrânare și masă</i>	371
<i>Îmbrăcămintea cuviincioasă</i>	373
<i>Despre Sfânta Împărtășanie</i>	376
<i>Despre raportarea la sinucigași</i>	379
<i>La spovedanie</i>	381
<i>Povățuiri și discuții cu Părintele Sava</i>	385
<i>Din agenda unui credincios</i>	391
Pacea dumnezeiască. Vlădica Daniil,	
Episcop de Budapesta, în amintirea mea	402
<i>Prima întâlnire</i>	406
<i>Teologia și viața</i>	413
<i>Cuvânt despre umor</i>	418
<i>Milostivirea</i>	422
<i>Vlădica Daniil și tinerii</i>	424
<i>Sfaturi practice</i>	433
<i>Ultima întâlnire</i>	434
Matei Arsenievici	436
<i>O amintire despre Episcopul Daniil Krstici</i>	436
<i>Notițe din cuvintele teologice ale Vlădicăi Danii pe</i> <i>marginea cărții lui Odysseas Elytis, „Cântări alese”</i>	438
<i>Pacea dumnezeiască – pustnicul în cetate</i>	444
<i>Episcopul Bisericii – icoană a lui</i> <i>Hristos, a Arhiereului Răstignit</i>	445
<i>Învățătorul nobleții duhovnicești</i>	449
<i>Și naționalitatea „Noului Israil” al</i> <i>Bisericii și cetățenia Ierusalimului Ceresc</i>	453
<i>Contemplatorul și lucrătorul sintezei neopatrstice</i>	456
<i>„La început a fost Gândul” – noua grădină</i> <i>cu flori a Cuvântului teologic al Dragostei</i>	461
<i>Lupta neîncetată a gândurilor –</i> <i>calea filozofică a viețuirii religioase</i>	465
<i>Lupta eroică pentru curăția ființei și</i> <i>a limbii, împotriva „întinării logosului”</i>	466

Respect pentru Taina omului și a	
<i>Taina trupului și a sexualității în Tradiția ortodoxă.</i>	
<i>„Bărbați și femei luați drept pildă pe Născătoarea</i>	
<i>de Dumnezeu, Care a lăsat să pătrundă în</i>	
<i>Sine cea mai multă Energie dumnezeiască!”</i>	468
<i>Taina vulturului bicefal al monarhiei ortodoxe</i>	471
<i>Enciclopedia umblătoare și cartea vie a Duhului</i>	474
<i>Viața și spiritul creator al omului</i>	
<i>ca „Jertfa de laudă” euharistică</i>	476
<i>„O, episcopi al Luminii,</i>	
<i>condu-ne către Părintele Ceresc!”</i>	478
În loc de încheiere	481
Sfântul Nicolae de Jicea.	
Principiile mișcării bogomolite	481
Însemnări despre autor	485

Monahul Mitrofan de la Hilandar, sluga Celui Nemărginit, Care locuiește în inimă

În istoria monahismului sârbesc au fost dintotdeauna așa numiții „monahi învățați”, oameni care prin viețuirea și lucrarea lor pe țarina monahicească au dat mărturie că este posibil să îmbini nevoința și studiul, rugăciunea și pana de scris. Printre ei se distinge în mod deosebit monahul Mitrofan de la Hilandar, ales în două rânduri Protos al Sfântului Munte: (1973-1974) și (1993-1994). A fost reprezentantul Hilandarului în Consiliul de conducere aghiorit, scriitor și iubitor de osteneală, miostiv și binefăcător al multor și multor suflete care căutau calea către Împărăția Cerurilor. Cunoscutul publicist sârb din diaspora, dl Bora Karapangici, a scris despre el următoarele:

Părintele Mitrofan de la Hilandar, după numele de botez – Milan Mișulici, s-a născut la data de 12 octombrie 1923, în satul Ratari, în Șumadia, din tatăl Mladen și mama Marița, născută Ikici. Școala primară a urmat-o în Ratari, iar cele patru clase gimnaziale le-a absolvit la Kraguievaț, unde a și susținut examenul de capacitate. După aceea, în Palanța, în regiunea Smeredev a urmat câteva clase de liceu, iar când era în clasa a șaptea a întrerupt studiul liceal

Respect pentru oameni și cărți

din pricina războiului din aprilie 1941. Când, după atacul nemților asupra Uniunii Sovietice, aceștia au ocupat Serbia, comuniștii au declanșat revoluția comunistă de aici. În orizontul întunecat al acestei țări, sub slăvitul stindard sârbesc, generalul Milan Nedici chema în mod deosebit tineretul sârb pentru a se opune devastării comuniste a Serbiei și pentru a păzi poporul sârb de pieire. Tânărul licean Milan Mișulici a răspuns printre primii apelului făcut de generalul Nedici, intrând pe data de 15 septembrie 1941 în primul detașament de voluntari, în divizia de atac călăuzită de Milenka Popovici.

Când în iarna anului 1941 și în primăvara lui 1942, bandele comuniste au fost stârpite, și comuniștii rămași au fost izgniți din Serbia, elevii au fost retrași din unitatea militară și chemați în Beograd să-și încheie cursurile școlilor liceale și profesionale. Astfel, în toamna anului 1942, Milan Mișulici a absolvit în Beograd clasele a șaptea și a opta de liceu. În acea vreme voluntarii sârbi au întreprins o operațiune de teren, și Milan a fost din nou chemat în detașamentul de asalt înainte de a se prezenta la examenul de bacalaureat. Din nefericire, Milan Mișulici a fost rănit într-o luptă (și-a pierdut ochiul) și a fost scos din aceasta. După ce s-a vindecat a fost repartizat la instruirea grupei a șaptea din primul detașament al diviziei de voluntari sârbi, al cărei comandant era sublocotenentul Nikola D. Liotici¹.

¹ N. D. Liotici a fost și ministrul justiției în guvernul lui Petar Jivkovići în 1931. (n. ed.)

Respect pentru oameni și cărți

În octombrie 1944, Milușici împreună cu voluntarii sârbi au părăsit Serbia și au plecat în Slovenia, unde erau grupate toate forțele anticomuniste naționale.

Când, în primăvara anului 1945, teritoriile Iugoslaviei au fost predate comuniștilor în fruntea cărora se afla Iosip Broza Tito, forțele naționale au trecut în data de 1 mai 1945 în Italia. Împreună cu ei era și Milan Mișulici. Mai întâi s-a aflat în lagărul Formia (în nordul Italiei), apoi în Ebolia (în sudul Italiei). În primăvara anului 1947, forțele naționale iugoslave au fost transferate în zona britanică din Germania de Vest. Împreună cu ei era și Milan Mișulici, care la Lingen și Emsa în liceul „Regele Petru al II-lea” și-a dat examenul de bacalaureat. A primit bursă să-și urmeze studiile teologice la cunoscutul Institut „Sfântul Serghie” din Paris. Însă, „oamenii una plănuiesc, iar Dumnezeu alta rânduiește”.

În acea vreme, la inițiativa fericitului întru poimenire Episcop de Jicea, a dr. Nicolae Velimirovici, protoiereul Alexa Todorovici² a întemeiat la München (în Germania de Vest) Biblioteca „Sfințenia” și l-a chemat pe Milan Mișulici să-l ajute, devenind astfel mâna dreaptă a protoiereului Alexa. În München, Milan a urmat cursurile „Academiei bavareze pentru tipografia nemți”, pe care a absolvit-o cu succes, și a devenit tipograf. Ca specialist, Mișulici a fondat

² Alexa Todorovici a fost un preot ortodox sârb, lider al mișcării de renaștere duhovnicească a bogomoliților și editorul revistei *Comunitatea creștină*. Din 1950 până în 1974 a preluat îndatorirea de a păstori comunitatea sârbească din München. (n. ed.)

Tipografia „Scânteia” și a instruit alți specialiști, care timp de treizeci de ani vor coordona această tipografie și vor tipări și revista bilunară sub același nume precum și numeroase cărți religioase, de cultură, istorie și literatură. Când s-a asigurat că tipografia rămâne pe mâini sigure, Milan Mișulici a răspuns „chemării lăuntrice”, și în 1961 împreună cu încă doi camarazi de arme dintre voluntarii sârbi, Bran Iovanovici și Krstici, a plecat la Mănăstirea Hilandar, în Sfântul Munte Athos. Aici cei trei s-au călugărit: Mișulici a devenit monahul Mitrofan, Iovanovici – Părintele Arsenie și Krstici – Părintele Simeon.

La Hilandar i-am găsit pe toți bătrânii, sau cum spune Părintele Mitrofan „pe cei cu bărbi cărunte” – care erau către sfârșitul viețuirii lor pământești. Cei trei tineri monahi, plini de însuflețire și de puteri fizice și duhovnicești, au primit diverse ascultări (Părintele Mitrofan chiar șase), și în scurt timp au făcut minuni din Mănăstirea Hilandar! În adevăratul sens al cuvântului au realizat renașterea Mănăstirii Hilandar din toate punctele de vedere.

În special în perioada războiului și încă și mai mult în cea postbelică, când pământul sârbesc era asuprit de ateismul și tirania comunistă a unui satrap, cum nu mai văzuseră Balcanii până atunci, Mănăstirea Hilandar trăia această încercare a Serbiei și a celorlalte țări oprimate. Părintele Mitrofan împreună cu obștea sa duhovnicească au înnoit mai întâi viața duhovnicească și religioasă de la Hilandar care era pe atunci înțepenită, iar după aceea au renovat mănăstirea din punct de vedere economic,

Respect pentru oameni și cărți

aducând chiar și tractor pentru administrarea terenurilor. Și, ceea ce este cel mai important, au deschis Hilandarul lumii din afară.

Cu ajutorul a numeroase diapozitive și rapoarte despre Hilandar și Sfântul Munte Athos, Părintele Mitrofan împreună cu frații săi duhovnicești au adus mai aproape experiența duhovnicească athonită și moștenirea culturală a Hilandarului și a întregului Sfânt Munte compatrioților noștri din întreaga lume, precum și sârbilor din înrobita noastră patrie. Și au început să vină la Hilandar și în Sfântul Munte specialiști și oameni de știință care au început să cerceteze din toate punctele de vedere moștenirea duhovnicească și culturală a Hilandarului. Au venit și oameni de știință atât din țară cât și din diasporă, dintre care cel mai cunoscut este profesorul dr. Mateia Mateici³, protoiereu-stavrofor și cel mai cunoscut slav din lumea liberă, care după numeroase vizite la Mănăstirea Hilandar a înființat la Universitatea de Stat din Ohio, în Columbia, SUA, faimoasa Bibliotecă de Cercetare a Hilandarului.

Din 1976 au început călătoriile misionare ale Părintelui Mitrofan prin întreaga lume, oriunde s-ar fi aflat emigranți sârbi: prin Europa, America, în îndepărtata Australia. Era invitat de diverse organi-

³ Mateia Mateici, născut pe 19 februarie 1924, este un scriitor, antolog și translator sârbo-american, preot ortodox sârb și profesor emerit de limbă și literatură slavă la Universitatea de Stat din Ohio. Mateici s-a născut în Iugoslavia și a emigrat în Statele Unite în 1945. A absolvit Universitatea din Michigan, unde și-a luat și doctoratul. (*n. ed.*)

Respect pentru oameni și cărți

zații și de poporul sârb să vorbească despre Mănăstirea Hilandar, despre Sfântul Munte și contribuția sa la sporirea duhovnicească a poporului ortodox. Și Părintele Mitrofan a devenit unul dintre cei mai cunoscuți viețuitori ai Hilandarului, și mai cu seamă după apariția cărții sale *Sfânta Rusie în Uniunea Sovietică*, la care dr. Vladeta Ierotici⁴ a scris un minunat „Cuvânt înainte”.

În anul 1976, Biserica Ortodoxă Rusă a invitat o delegație a Sfântului Munte pentru a lua cunoștință de Ortodoxia rusă, care a supraviețuit cumplitei torturi a ateilor din URSS. Părintele Mitrofan a fost în această delegație, care a rămas pentru câteva săptămâni în Uniunea Sovietică, iar apoi, cu luare-aminte, și-a notat impresiile și remarcile pe care i le-a lăsat. După aceea le-a editat în continuare în fiecare număr al revistei „Hilandar”. Când s-a remarcat faptul că articolele respective i-au impresionat foarte mult pe cititorii din întreaga lume, s-a născut ideea ca din toate articolele să alcătuiască cuprinsul unei cărți. Și, astfel, a apărut cartea „Sfânta Rusie în Uniunea So-

⁴ Dr. Vladeta Ierotici s-a născut la data de 2 august 1924 în Belgrad, unde a urmat școala elementară și gimnaziul. A absolvit Facultatea de Medicină din Belgrad și apoi s-a specializat în psihoterapie în Elveția, Germania și Franța. A lucrat timp de mai mult de un deceniu ca Șef al Departamentului psihoterapeutic al spitalului din Belgrad „Dr. Dragișa Misovici”. Din 1985 până la pensionare, a predat psihologie pastorală și medicină la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Belgrad. Academicianul prof. Dr. Vladeta Ierotici a dezvoltat o activitate publicistică vastă și fructuoasă în zonele de frontieră ale psihanalizei, psihoterapiei, religiei și filosofiei. (n. ed.)

Respect pentru oameni și cărți

vietică", care mai întâi a fost tipărită în limba sârbă, iar apoi a fost tradusă și tipărită și în engleză, germană, spaniolă, greacă, olandeză și rusă, astfel încât a ajuns să fie tipărită în șapte limbi străine. Și aceasta este cea mai citită carte din lumea liberă. Astfel a început lumea să se intereseze de Mănăstirea Hilandar și de Sfântul Munte, au început să vină nenumărați pelerini din toate cele cinci continente și să cunoască câte ceva despre misiunea Lavrei sârbești de la Hilandar în Sfântul Munte Athos.

Scriitorul și-a împărțit cartea în aceste capitole: Introducere, primele impresii despre Rusia, Lavra Peciora de la Pskov, Lavra Sfintei Treimi de la Sfântul Serghie, Petrograd, Lavra Poceaiev, Lavra Pecerska din Kiev și întoarcerea la Moscova. Toate aceste capitole au multe subcapitole care-i dau cărții, scrisă într-o limbă duhovnicească, un stil deosebit și un caracter excepțional.

Șaptezeci și mai bine de ani sufletul rusesc s-a luptat cu ateii comuniști, însă această luptă nu a fost dreaptă. Oricine altcineva ar fi clacat la aceste chinuri pricinuite de tiranii ateii, însă mii de suflete credincioase din Rusia le-au îndurat pe toate. Încă de atunci Părintele Mitrofan, cu ochii săi duhovnicești, a văzut că în acea luptă din Rusia între Dumnezeu și satana, poporul rus va ieși biruitor fiindcă Dumnezeu este cu el. S-a încredințat de aceasta în special prin contactul viu cu poporul rus din bisericile și mănăstirile rusești importante, care au dimensiuni de neînchipuit și în care nu încetează să se slujească Sfânta Liturghie și să se săvârșească cea mai mare taină, mai